

TÜRKİYE'DE BUGÜNKÜ MÜZİK UYGULAMALARI

TODAY'S MUSIC APPLICATIONS IN TURKEY

Canberk ÖZEN¹

*e-mail: canberkozen@kku.edu.tr

¹ Kırıkkale Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü, Kırıkkale, Türkiye

ÖZET

Müzik olgusu insanların yaşamını doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen bir yapıya sahiptir. Bu nedenle müzik toplumsal açıdan üzerinde önemle durulan konular arasında yer almaktadır. Müzik hem birey hem de toplum yaşamını etkileyen bir olgu olduğu için akademik alanda da müzik kavramı üzerine çalışmaların son yıllarda artış gösterdiği görülmektedir. Buna karşılık Türkiye'de müzik alanında yapılan akademik çalışmalarda müzik uygulamalarına ilişkin araştırmalara yeterli düzeyde yer verilmediği görülmüştür. Bu kapsamda yapılan bu araştırmada tarihsel süreç içerisinde Türkiye'de devlet kurumlarında yürütölen müzik uygulamalarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Müzik, müzik uygulamaları, müzik ile ilgili resmi kurumlar

ABSTRACT

The phenomenon of music has a structure that affects people's lives directly or indirectly. Therefore, music takes part among important issues in terms of social. Since music is a phenomenon that affecting both individual and society's lives, studies on the concept of music have increased in the academic field in recent years. By contrast, in academic studies in the field of music constructed in Turkey it was seen not given sufficient research on the music application. Within scope of the research constructed, where information is given about the music application which executed in state institutions in Turkey in the historical process.

Key words: Music, music applications, music institutions

JEL CODE: N90

GİRİŞ

İnsan yaşamındaki en eski terimlerden biri olan müzik, yüzyıllardır içinde bulunduğu döneme, o dönemin kişilerine, o kişilerin yarattığı toplumlara göre artarak, yenilenerek ve gelişerek değişen evrimini tamamlamaya çalışarak yaşadığımız döneme dek varlığını devam ettirmiştir. Müzik ortaya çıktığı ilk dönemlerden günümüze; toplumlar ve insanlar için kendini anlatma, tanımlama ve birbirleri ile anlaşma yöntemli olarak kullanılmıştır (Angı, 2013). Bu kapsamda müzik, insanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahiptir. Müzik kimi ilkel topluluklarda tanrıyla iletişimin yöntemi olarak görülerek kutsal kabul edilmiş, kimi enstrümanlar tanrının sesi olarak nitelendirilmiştir (Yılmaz & Can, 2019). Göher'e (2007) göre, insanların yarattığı kültür, toplumsal etkileşimlerin neticesinde gelişmiştir. Müzik, bu kültürün ortaya çıkmasının başlangıcından bu yana insanlıkla beraber gelişmiş, toplumla beraber şekil almış, gereksinimler doğrultusunda değişmiş ve değişikliğe uğratmıştır. Müzik insanın ortaya çıkardığı kültürün bir etkeni olarak ekonomi, din, siyaset gibi bir çok kurumla beraber

yaşamıştır. Müzik problemleri, çeşitleri, biçimleri bir arada yaşadığı bu kurumlarla şekil almıştır.

Özel mülkiyet teriminin dünya genelinde ortaya çıkışı, medeniyetlerin doğuşu, politik örgütlenmeler, toplumsal oluşumlarla başlayan süreçler, pek çok milli örnekleri de ortaya çıkarmıştır. Modernleşme, 18. yüzyıl itibari ile Batı Avrupa'da şehirleşme, ulus devletler, kapitalizm, demokratikleşme gibi gelişmelerle beraber ortaya çıkmıştır. Modernleşme, Batı Avrupa çevresinde yayılmış, 19. yüzyıldan itibaren hemen hemen bütün dünya ulusları adım adım modernleşme deneyimi yaşayarak toplumsal dönüşüm süreci içine girmişlerdir. Toplumsal değişimlerin önemli araçlarından biri olarak yararlanılan müzik, modernleşme aşamasında Türkiye'de ve dünya genelinde bu kapsamda önemli bir olgu olarak dikkati çekmiştir (Doğruöz, 2018).

Müzik bir toplumun toplumsal hayatından politik durumuna, dini inançlarında söz konusu toplumun yöresel ya da genel geleneklerine göre şekillenmektedir. Belirli bir bölgeye ya da yöreye ilişkin ve hatta daha kapsamlı değerlendirildiğinde söz konusu toplumun niteliklerini, bakış açılarını, değerlerini ve geleneklerini ayna gibi yansıtmaktadır. Müzik ile toplumsal hayattaki bireyler en basit olarak nitelendirilen duygularından en derin ve yoğun duygularına dek kendini müzik ile aktarabilmekte; geçmiş dönemlerden bugüne dek kulaktan kulağa, çağımızın teknolojisi aracılığı ile kayıt altına alınarak kuşaklar arasında aktarılabilir (Angı, 2013).

Müzik olgusu gerek bireysel gerekse de toplumsal yaşamda önemli bir yere sahip olduğu için müzik eğitimi toplumların önem verdiği konuların başında gelmektedir. Müzik eğitimi formal eğitim bağlamında ele alınabileceği gibi, informal eğitim olarak da nitelendirilebilir. Amatör olarak müzikle ilgilenen kişiler için bir plan, program önem teşkil etmeyebilir. Ancak mesleki müzik eğitimi bağlamında uygulanan eğitimlerin hepsi, belirli bir plan ve program dahilinde sürdürülmektedir. Müzik eğitiminin en dikkat çeken niteliklerinden birisi de, müziksel tutumların aşılmasına ilişkin zor çalışmalarda oluşmasıdır. Müzikle alakalı temel tutumların aşılması dahi, bu zor süreçlerin neticesinde olabilmektedir. Dolayısıyla çeşitli disiplinleri bünyesinde muhafaza eden müzik eğitiminde planlı, programlı gelişim ve değerlendirmeyi kontrol edebilen sistemlerin, aktif şekilde çalışması gerekmektedir (Türkel & Şen, 2015).

Yukarıda yer alan bilgiler değerlendirildiği zaman müzik olgusunun insan ve toplum yaşamında önemli bir yere sahip olduğu, müziğin hem toplum hem de insan yaşamını doğrudan ya da dolaylı olarak etkilediği görülmektedir. Bu durum ülkelerin sahip oldukları müzik uygulamalarının incelenmesi ve değerlendirilmesinin toplumsal açıdan önemli bir konu olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda yapılan bu çalışmada da Türkiye'deki günümüz müzik uygulamalarının incelenmesi ve bu uygulamaların nedenleri, dayanakları ve müzik eğitimine etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın alt amaçları aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

- Türkiye'de bugünkü müzik uygulamalarının hangileri olduğunu ortaya koymak,
- Bu uygulamaların özelliklerini/niteliklerini belirlemek,
- Bu uygulamaların dayandığı nedenleri belirlemek,
- Bu uygulamaların Türkiye'deki müzik sürecine katkılarını belirlemek,
- Bu alanda kişi ve kamu kurum ve kuruluşlarında yapılacak araştırmalara destek olmak gibi amaçlar düşünülmüştür.

1. Kültür ve Turizm Bakanlığı Bünyesindeki Müzik Uygulamaları

Türkiye'de müzik sanatına ilişkin uygulamaları yürüten resmi kurumların başında Kültür ve Turizm Bakanlığı gelmektedir.

16.4.2003 tarih ve 4848 sayılı kanun kapsamında Kültür ve Turizm Bakanlığı kurulmuştur. Bu Kanunun esas amacı ise, kültürel ve tarihi varlıkların tahrip edilmesi ve yok edilmesini engellemek, kültürel değerleri benimsetmek, değerlendirmek, tanıtmak, yaymak, geliştirmek ve yaşatmaktır. Bunun yanı sıra sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve özel sektörle etkileşimi ilerletmek ve işbirliği sağlamak, kültür ve turizm konularına ilişkin kamu kurum ve kuruluşlarını yönlendirmek, turizmin geliştirilmesi, pazarlanması teşvik ve desteklenmesi adına ihtiyaç duyulan tedbirleri almak, ülkenin turizme uygun tüm olanaklarını ülke ekonomisine pozitif anlamda geliştirecek biçimde değerlendirmek üzere Kültür ve Turizm Bakanlığının açılmasına, teşkilât ve görevlerine dair ilkeleri düzenlemektir (Kültür ve Turizm Bakanlığı).

Bu kurumun kurulduğu 2003 yılına kadar, Türkiye’de müziğe ilişkin uygulamalar, “Kültür Bakanlığı” bünyesinde sürdürülmüştür. Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı bulunan Devlet Opera ve Balesi, Türk Halk Müziği Koroları, Klasik Türk Müziği Koroları, Topluluklar ve Orkestralar gibi müzik oluşumları, yıl boyunca yurtiçi/yurtdışı konserler ve çeşitli etkinlikler düzenlemektedir. İlgili alt başlıklarda bu oluşumlara ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Devlet Opera ve Balesi

Sahne ve gösteri sanatlarının pek çok unsuru opera ve balenin bünyesinde mevcuttur. Drama, müzik, dans gibi branşlar opera ve balede sentezlenerek bir bütün şeklini alır ve sahnedeki devinime katkı sağlarlar. 16. yüzyıldan günümüze başta Avrupa olmak üzere dünyanın pek çok bölgesinde gelişmiş olan bu iki sahne sanatı modern toplumların temelini ortaya çıkmasını ciddi oranda etkilemiştir. Ülkemizde 1700’lü yılların sonlarına doğru kendini göstermesine karşın hızlı bir gelişim evresi yaşamış ve bu sanat dallarına devlet tarafından kurumsal bir kimlik kazandırılmıştır (Özhanlı, 2009). Bu kurumların başında da Devlet Opera ve Balesi gelmektedir.

Devlet Opera ve Balesi, Cumhuriyet ile özdeşleşmiş sanat anlayışının sembollerinden biridir. İlk olarak Osmanlı Devleti’nde çok sesli müzik anlayışının önem kazandığı çağdaşlaşma döneminde tanınmıştır. Devlet Opera ve Balesi, 1949’dan, Kültür Bakanlığı’na bağlandığı 1970 yılına kadar Devlet Tiyatroları teşkilatı bünyesinde varlığını sürdürmüştür. Türk besteciler, opera için birçok eser bestelemiştir. Günümüzde, Devlet Opera ve Balesi tarafından birçok opera temsili düzenlenip topluma sunulmaktadır. Operanın müzikal ve tiyatral ifade biçimi, genellikle batı kültürüne uygun olduğundan, Türkiye’nin ulusal değerlerinin ortaya çıkması ve özgün Türk müzik tarzının operayla ne derece yansıtıldığı konusu, önemli bir tartışma konusudur. Günümüzde devlet konservatuvarlarının opera-şan anasanat dallarında, opera sanatçıları yetişmektedir. Ankara, İzmir, İstanbul, Samsun, Antalya ve Mersin kentlerinde Devlet Opera ve Balesi Müdürlükleri bulunmaktadır.

1.2. Türk Halk Müziği Koroları

Halk müziği, tüm toplumların çeşitli karakteristik özellikleri ve kültür kodlarını ihtiva eden, maddi-manevi değerlerini yansıtan bir müzik türüdür. Türk halk müziği koroları, sözlü halk müziğini (türküler), tek veya çok seslendirme ile temsil yönünde faaliyet göstermektedir. Türk halk müziğinin makamsal yapısı, kendine özgü melodik yapısı ve ses sınırları vb. unsurları batı müziğine göre farklılıklar göstermektedir. İlk olarak Ankara Devlet Türk Halk Müziği Korosu, Kültür Bakanlığı bünyesinde, 1986 yılında faaliyetlerine başlamıştır.

Tablo 1. Türk Halk Müziği Koroları

Ankara Devlet Türk Halk Müziği Korosu
İstanbul Devlet Türk Halk Müziği Korosu
Sivas Devlet Türk Halk Müziği Korosu
Şanlıurfa Devlet Türk Halk Müziği Korosu

Tablo 1’de görüldüğü gibi; günümüz itibarı ile Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren dört (4) adet “*Türk Halk Müziği Korosu*” bulunmaktadır.

1.3. Klasik Türk Müziği Koroları

Klasik Türk Müziği veya Türk Sanat Mûsikîsi, birçok kültüre ev sahipliği yapmış olan Anadolu coğrafyası üzerinde, özellikle Osmanlı Devleti’nin en önemli hatıralarını, birikimlerini taşımakta ve yansıtmaktadır. İlk kez 1975 yılında Kültür Bakanlığınca kurulan İstanbul Devlet Klasik Türk Müziği Korosu, 2013 yılı itibarı ile Cumhurbaşkanlığı Klasik Türk Müziği Korosu adıyla faaliyetlerine devam etmektedir.

Tablo 2. Klasik Türk Müziği Koroları

Cumhurbaşkanlığı Klasik Türk Müziği Korosu
İzmir Devlet Klasik Türk Müziği Korosu
Ankara Devlet Klasik Türk Müziği Korosu
Bursa Devlet Klasik Türk Müziği Korosu
Diyarbakır Devlet Klasik Türk Müziği Korosu
Elazığ Devlet Klasik Türk Müziği Korosu
Samsun Devlet Klasik Türk Müziği Korosu
Mersin Devlet Klasik Türk Müziği Korosu

Tablo 2’de görüldüğü gibi; günümüz itibarı ile Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren sekiz (8) adet “*Klasik Türk Müziği Korosu*” bulunmaktadır.

1.4. Topluluklar

Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren topluluklar, temel olarak Türk kültürüne ait müzikleri, bu alanda çeşitli araştırmalar da yürütmek suretiyle, özgün biçimde topluma sunmaktadır. Geleneksel Türk müzik türlerinin çağın popüler müzik kültürünün gölgesinde kalmadan canlı tutulması ve aynı zamanda çağdaş bir sunum tarzıyla icra edilmesi amaçlanmaktadır. Topluluklar yöresel kıyafetler ve danslarla da gösterilerini daha nitelikli hale getirebilmektedir. Böylece köklü Türk müzik türlerinin, kültürümüzdeki yerinin tam olarak yansıtılması sağlanmaktadır.

Tablo 3. Topluluklar

Devlet Halk Dansları Topluluğu
Ankara Türk Dünyası Müzik Topluluğu
İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu
İstanbul Devlet Modern Folk Müzik Topluluğu
İstanbul Devlet Türk Müziği Topluluğu
İstanbul Devlet Türk Müziği Araştırma ve Uygulama Topluluğu
Edirne Devlet Türk Müziği Topluluğu
Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu
İzmir Devlet Türk Dünyası Dans ve Müzik Topluluğu

Tablo 3’te görüldüğü gibi; günümüz itibarı ile Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren dokuz (9) adet “*Topluluk*” bulunmaktadır.

1.5. Orkestralar

Ülkemiz bünyesinde devlet desteği ile kurulup varlığını sürdüren, çok sesliliğin en önemli yapıları orkestralardır. En iyi bilinen ve temeli Osmanlı dönemine dayanan Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, varlığını kesintisiz olarak sürdürmüş en eski orkestralar arasında sayılmaktadır. Ülkemizde ve dünyada ünlü olan birçok sanatçının emeğiyle bu günlere gelmiş olan bu orkestralar, yurt içi ve yurt dışı çok sayıda müziksel başarıya imza atmıştır. Birçok özgün Türk eseri bestelenmiş veya orkestra düzenlemeleriyle yeniden yorumlanmıştır. Günümüzde de konserlerle ülkemizde ve dünyanın birçok yerinde çok sesli müziğin sunumlarını gerçekleştirmektedirler.

Tablo 4. Orkestralar

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası
İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası
İzmir Devlet Senfoni Orkestrası
Çukurova Devlet Senfoni Orkestrası
Antalya Devlet Senfoni Orkestrası
Bursa Bölge Devlet Senfoni Orkestrası
Ankara Devlet Çoksesli Müzik Korosu

Tablo 4’te görüldüğü gibi; günümüz itibarıyla Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren yedi (7) adet “*Orkestra*” bulunmaktadır.

2. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Bünyesindeki Müzik Uygulamaları

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), görsel ve işitsel olarak geniş bir kitleye ulaşabilmektedir. TRT’nin devlet kurumu olması, halkın neredeyse tamamına ulaşması ve yayınladığı içerikler açısından çok büyük önem taşımaktadır. Türkçe dışında birçok farklı dilde yayın yapan TRT, yurt dışında da çok geniş coğrafyalara hitap etmektedir. Ayrıca TRT Müzik Dairesi Başkanlığı tarafından Tarihi Türk Müziği arşivi, ilgililere sunulmaktadır. TRT tarafından yapılan faaliyetler, radyo ve televizyon yayınları şeklinde sunulmaktadır.

2.1. Radyo Yayını

Radyonun Türkiye’de kullanılması, Cumhuriyetin ilânından birkaç yıl sonra İstanbul ve Ankara radyolarının kurulmasıyla başlamıştır. Faaliyete geçmesi ile birlikte radyo, halkın haber alması, gelişmelerden haberdar olması, bilgilenmesi ve müzik dinlemesi gibi birçok amaca hizmet etmiştir. Toplumla geniş alanda hizmet eden radyo, Türk müziğine yönelik bazı yasaklamalar getirilmesi nedeniyle, ulusal bir iletişim aracı olmasına rağmen ülkemizin özgün müziğini topluma sunmak konusunda bir dönem kısıtlanmıştır. “Tek Parti Dönemi’nin 1934’te geleneksel Türk müziğinin radyolardan yayınlanmasının yasaklanması fikri ve uygulamaya dökülmesi Osmanlı’nın Batılılaşma politikasına dayanmaktadır” (Akkaş, s. 117). Türk müziğine yönelik yapılan kısıtlamalar veya Batı müziğinin öne çıkarılması, aynı dönemde başka kurumlarda ve eğitim alanında da yapılmıştır.

Günümüzde, çeşitli müzik türlerine yönelik yayınların yanı sıra; TRT Nağme ve TRT Türkü gibi geleneksel Türk sanat müziği ve Türk halk müziği yayınları yapan ulusal radyo kanalları bulunmaktadır.

2.2. Televizyon Yayını

En önemli kitle-iletişim aracı sayılabilecek televizyonun icadıyla dünya üzerinde iletişim anlamında yeni bir dönem başlamıştır. İşitsel yönünün yanında görsel yönü de olan televizyon, kitle-iletişimin kalitesini ve niteliğini önemli derecede arttırmıştır. Ülkemizde televizyonun yayına başladığı tarihlerden itibaren Türkiye toplumunun her kesimi, haber alma, müzik dinleme, bilgilenme ve her türlü gelişmeyi takip etme gibi konularda, radyoda sağlanan işitselliğin yanı sıra, görselliğin sağladığı avantajlarla da iletişim konusunda oldukça ilerlemiştir. Kültürel değerlerin sunumu ve paylaşımı açısından da televizyonun toplumumuza kazandırdıkları, son derecede önemlidir.

Televizyonun görsel ve işitsel iletişimdeki yeri sayesinde sanat dallarındaki gelişmeler çok yönlü ve kolayca halkın her kesimine ulaşmaktadır. Bu sanat dallarından müziğin sunumunda da televizyonun rolü büyüktür. Müzik ürünlerinin ve çeşitli icra çalışmalarının video klibiyle birlikte yayınlanması, görsellikle desteklenen müziğin halka etkili biçimde ulaşmasını sağlamaktadır. Bu anlamda devlete bağlı bir televizyon kanalı olan TRT, uzun yıllardır müziği topluma ulaştırıp kazandırma konusunda çalışmalar yapan önemli bir kurumdur. Özellikle son yıllarda bu alandaki çalışmalarını yoğunlaştıran TRT, sadece müzik üzerine programlar yayınlayan bir müzik kanalını da yayın hayatına başlatmıştır. 16 Kasım 2009 tarihinde yayın hayatına kapı açan TRT Müzik, ağırlıklı olarak Türk Müziği olmak üzere tüm dönemlerin yerli ve yabancı müzik yayınlarıyla, ülkemizin ve dünyanın müziğini TRT ayrıcalığıyla ekranlara taşıdı (TRT). TRT Müzik kanalında, 2017 yılı itibarıyla müziğe ilişkin 51 program yayınlanmaktadır. Bu programlarda birçok türden müziğe ve her yaştan dinleyici/izleyici grubuna hitap eden çeşitli müzikal etkinliklere yer verilmektedir.

3. Milli Eğitim Bakanlığı Bünyesindeki Müzik Eğitimi Uygulamaları

Yaşadığımız dönemin şartlarında bilgi ve bilime, buna bağlı olarak da eğitime duyulan ihtiyaç hızla artmaktadır. Sanat aracılığı ile çocuğu eğitime konusu, en önemli eğitim yöntemlerinden birisidir. 21. yüzyılda gelişen eğitim algısındaki yeniliklerin, çocuk gelişimi ve eğitiminde yararlanılan anlayış ve teknikler konusundaki en dikkat çeken yansıması, sanat alanında görülmektedir (Şen, 2006). Sanat eğitiminin ilk verildiği alanların başında Milli Eğitime bağlı kurumlar gelmektedir. Bilindiği gibi Milli Eğitim Bakanlığı, milli eğitimin yürütücüsüdür. MEB'in denetimindeki örgün eğitim kapsamında müzik eğitimi okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim düzeylerinde incelenebilmektedir.

3.1. Okul Öncesi Müzik Eğitimi

Okul öncesi dönemi, bireylerin çevreyi tanımalarını, sosyalleşmelerini sağlama konusunda en önemli dönemdir. Müzik eğitiminden faydalanmanın en önemli süreçlerinden biridir. Okul öncesi dönemde çocukların çevreyi algılama, müzikle tanışma, müziği temel anlamda tanıma gibi kazanımları edinmeleri amaçlanmıştır. Bu bağlamda, çocukların anaokullarında aldıkları eğitim dâhilinde müziğin yeri büyüktür. Yapılan birçok faaliyet, oyun ve etkinlik içerisinde müzik ana ya da yardımcı unsur olarak yer almaktadır. Özal-Göncü'ye (2010) göre, çağımızda okul öncesi eğitim, genel eğitimin temel basamağı olarak nitelendirilmektedir. Bu, eğitim dahilinde son derece önemli bir yeri olan müzik eğitiminin, ilkelere uygun bir şekilde işlenmesi gerekmektedir

MEB'in hazırlanmış olduğu ve uygulamada olan Okul Öncesi Eğitim Programı incelendiğinde, müziğin etkinliklerdeki yerinin oldukça geniş olduğu görülmektedir. Okul Öncesi Eğitim Programı'nda öğrenme merkezleri olarak belirtilen ortamların içerisinde yer alan müzik merkezinin tanımı şu şekilde yapılmıştır:

Çocukların müziğe ilişkin bilgi ve yeteneklerine destekte bulunarak tecrübe edinmelerini sağlayan faaliyetlerin gerçekleştirildiği bir öğrenme merkezidir.

Müzik merkezlerinin okul öncesi eğitim kurumlarında da olması, çocukların erken yaşlarda müzik eğitimleri ile alakalı kişisel bilgi ve yeteneklerinin ortaya çıkmasını ve gelişmesini sağlarken, genel müzik kültürünün ortaya çıkmasına da katkı sağlayacaktır. Söz konusu müzik merkezlerinde özellikle ihtiyaç duyulan enstrüman ve materyallerin bulundurulması ve bunların gerek çocuklar gerekse eğitimler tarafından aktif olarak kullanımı, ritim duygusunun gelişimi ve işitsel algının uyarılması bakımından önem teşkil etmektedir. Çocuk müzik merkezindeki enstrüman ve araç-gereçler vasıtasıyla duygusal, sosyal, motor, dil ve bilişsel yeteneklerini geliştirmeye ilişkin çalışmalarda da bulunabilecektir. Ayrıca eğitimci çocuklar ile beraber araç-gereçlerden değişik ses çıkarak müzik enstrümanları yapmaya da özen göstermelidir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2013).

Okul öncesi eğitim programı içerisinde bahsi geçen müzik merkezi kapsamında orff çalgıları vb. müzik materyallerinin bulundurulması ve çocukların müziksel gelişiminde kullanılması da önemlidir.

3.2. İlköğretim ve Ortaöğretim Düzeyinde Müzik Eğitimi

İlköğretim döneminde öncelikle verilmesi gereken müzik eğitimi Türkiye’de bu yaştaki çocukların önemli bir kısmına ulaşılamaması (okullaşma düzeyinin düşük olması nedeniyle), uygulamaların arzu edilen verimlilik düzeyinde olmaması dolayısıyla gerçekleşmemektedir. Bu noktada çocukların ilk defa ilköğretim kurumuna başladığında müzik eğitiminden yararlanacağını ifade etmek doğrudur. Fakat temel eğitimin sunulduğu, özellikle ilköğretimin ilk beş yıllık dönemini meydana getiren I. Kademe de müzik eğitiminin yeteri kadar başarıya ulaştığı söylenemez (Göğüş, 2008).

Ortaöğretim kurumlarında 1980’li yıllar yeni bir oluşumun gelişimi bakımından önemlidir. Yeni bir kurum modeli olarak kabul edilen Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri (AGSL) 1989’da kurulmuş ve kısa zamanda pek çok yönden diğer bütün kurum modelleriyle kıyaslanabilecek bir seviyeye ulaşmıştır. Söz konusu kurumların sayısının diğer bütün müzik kurumu çeşitlerinden fazla olması ilgi çekicidir. AGSL’ler kurum sayılarının yanında totaldeki öğrenci kapasitesi olarak da diğer kurum çeşitlerini geride bırakmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı kapsamında olması dolayısıyla da yeni Güzel Sanatlar Liseleri’nin açılabilmesi üniversite kapsamında yer alan okullara kıyasla daha kolay hale gelmiştir. Bu kurumlar bir taraftan müziksel kurumlaşmanın geniş toplum kademelerine yayılabilmesine imkan sunmakta diğer taraftan da müzik eğitiminin gerek büyük bir kitleye yayılması gerekse yaş kategorisi olarak yaygınlaşmasına hizmet sağlamaktadır (Yurtsever & Sağer, 2018).

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ve günümüzde uygulanan, ilköğretim ve ortaokulu (1.-8. sınıf) kapsayan ilköğretim müzik dersi programının genel amaçları aşağıda belirtilmiştir.

Müzik Dersi Öğretim Programı’nın amacı, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda belirtilen Türk Millî Eğitimi’nin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri’ne paralel olarak öğrencilerin;

- Müzik aracılığı ile estetik algısını zenginleştirmek,
- Duygu, düşünce ve tecrübelerini müzik vasıtası ile aktarmalarına olanak sunmak,
- Yaratıcılık ve becerisini müzik aracılığıyla geliştirmek,
- Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası müzik çeşitlerini tanıyarak çeşitli kültürlerle ilişkin unsurları zenginlik olarak anlaşılmasını sağlamak,
- Kişilik ve öz güven gelişimlerine katkıda bulunmak,
- Müzik vasıtası ile zihinsel yeteneklerinin gelişmesini sağlamak,

- Müzik vasıtasıyla kişisel ve toplumsal bağlarını geliştirmek,
- Müzik ile ilgili çalışmalarda bilişim teknolojilerinden yararlanmalarını sağlamak,
- Tek başına ve grup olarak çeşitli türlerdeki şarkı dinleme ve söyleme faaliyetlerine dahil olmalarını sağlamak,
- Müzik bilgilerini ve müziksel algılarını zenginleştirmek,
- Türkçeyi etkin, güzel ve doğru kullanmalarını sağlamak,
- Öncelikli olarak İstiklâl Marşı olmak üzere marşlarımızı gerçeğine uygun şekilde söylemelerini sağlamak,
- Müzik aracılığıyla sevgi, paylaşım ve görev duygularını geliştirmek,
- Millî beraberliğimizi, bütünlüğümüzü geliştiren ve dünya ile kucaklaşmamızı kolaylaştıran müzik kültürü ve zenginliğine sahip olmalarını sağlamak,
- Atatürk'ün Türk müziğinin gelişimiyle alakalı düşüncelerini kavramak hedeflerine erişmelerinin sağlanmasıdır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2017).

Yukarıda verilen bu amaçlar doğrultusunda uygulanan eğitim programı, ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin müziği öğrenmeleri, anlamaları ve hatta bir ölçüde icra etmeleri için gerekli eğitimi sağlamaktadır.

MEB tarafından hazırlanan ve günümüzde yürürlükte olan Ortaöğretim Müzik Dersi Öğretim Programı'nın genel amaçları aşağıda belirtilmiştir.

- İstiklâl Marşı'mızla birlikte ulusal beraberlik ve bütünlüğümüzü geliştiren diğer marşlarımızı doğru ve etkin şekilde seslendirmeleri,
- Müzik konusunda gerçekleştirilen çalışmaları ve gelişmeleri izlemeleri,
- Müziğe ilişkin pozitif yaklaşımda bulunarak kendine güvenini ve yaratıcılığını geliştirmeleri,
- Araştırmalarda bulunma, bilgi açığa çıkarma ve bilgiden yararlanma potansiyelini geliştirmeleri,
- İlgi ve becerisi paralelinde müzik faaliyetlerine (şarkı söyleme, yaratıcı çalışmalar, araştırma) eğilim göstermeleri,
- Müziksel beceri, talep, ilgi, görgü ve bilgilerini geliştirmeleri,
- Müzik terimlerini ve dilini etkili kullanmaları
- Müziğe ilişkin algı ve bilinçlenme ile müziksel temel okuma ve yazma yeteneğine sahip olmaları,
- Müziğin farklı sanat branşları ile etkileşimini kurarak estetik kaygılarını geliştirmeleri,
- Bilinç sahibi birer müzik dinleyicisi olmaları,
- Müzik konusunda iyi bir donanım yaratmaları,
- Türkiye'deki müzik çeşitlerini ve bu konuda dikkat çeken sanatçıları tanımaları,
- Dünya genelinde bir müzik kültürüne hakim olmaları hedeflenmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2017).

Yukarıda ifade edilen amaçlar doğrultusunda uygulanan program, ortaöğretim öğrencilerinin düzeyine uygun biçimde geliştirilmiştir. MEB bünyesindeki ilk ve orta öğretim kurumlarının müzik dersi öğretim programları öğrencilerin, müziği tanıma, öğrenme, anlama, dinleme, gerektiğinde icra etme gibi konularda yetkin hale gelmesini sağlamaktadır. Genel lise türlerinin dışında, Anadolu Güzel Sanatlar liseleri de Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde müzik alanında eğitim-öğretim sürdürmektedir.

4. Yükseköğretim Kurulu Bünyesindeki Müzik Eğitimi Uygulamaları

1980’li dönemler müzik temelli kurumlaşmaya hız ve çeşitlilik kazandırmıştır. 12 Eylül 1980’de yaşanan askeri darbe ve bu sürecin sonunda kurulmuş olan Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) üniversiteler kurumlaşmaya olduğu gibi müziksel yapılaşmaya da önemli bir çeşitlilik kazandırmıştır. Müzik kurumlarıyla beraber kurum çeşitlerinde de artış yaşanmıştır. Eğitim ya da icra alanlarından birine yoğunlaşarak meydana gelen kurum modellerinin yanında araştırmacılık alanına yoğunlaşan “müzik bilimleri” veya güzel sanatlar fakülteleri kapsamındaki “müzik bölümleri” de yeni bir kurumsal model olarak ortaya çıkmıştır (Yurtsever & Sağer, 2018).

Yükseköğretim, 1981 yılında yürürlüğe giren 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile idari, kurumsal ve akademik bakımdan yapılanmaya gitmiştir. Söz konusu kanun çerçevesinde Türkiye’deki bütün yükseköğretim kurumları Yükseköğretim Kurulu (YÖK) kapsamında bir araya gelmiş, eğitim enstitüleri eğitim fakültelerine, akademiler üniversitelere çevrilmiş ve konservatuvarlar ile meslek yüksekokulları üniversitelere bağlanmıştır (Yükseköğretim Kurulu). Bu kapsamda YÖK’e bağlı mesleki müzik eğitimi veren üniversitelerde yürütülen eğitim politikası, Yükseköğretim Kurulu bünyesindeki müzik uygulamaları olarak sayılabilmektedir.

Eğitim fakülteleri, güzel sanatlar fakülteleri ve konservatuvarlar kapsamındaki müzik bölümleri, bireyleri birbirlerinden farklı eğitim programlarıyla eğiterek, farklı meslek grupları yetiştirmektedir. Günümüzde istihdam yetersizliği ve iş bulma kaygısı nedeniyle bu üç farklı üniversite programının ayırt edici yönleri değerlendirilememekte ve ülkemizdeki müzik uygulamaları sahası daralabilmektedir.

4.1. Konservatuvarlar

Türkiye’de sanat eğitimine yönelik önde gelen eğitim kurumlarından biri konservatuvarlardır. 1917 yılında kurulan Dar-ül Elhan, Osmanlı Devleti’nin ilk resmi Konservatuvarı olarak hizmet vermiştir. Bu süreçten sonra 1934’te Atatürk’ün kurduduğu Ankara Devlet Konservatuvarı, günümüzde de faaliyet göstermektedir. Yalnızca batı müziği eğitimi verilen kurumlar, günümüzde de bulunmaktadır. 1975’ten itibaren Türk müziği ve hem Türk hem batı müziği eğitimi veren kurumlar artmıştır. Öğrencileri belirli alanlara yönlendirerek çalgı, kompozisyon, şan vb. anasanat dallarında uzmanlaşmasına olanak sağlamaktadır. Batı müziği konservatuvarı ve Türk müziği konservatuvarı olarak ikiye ayrılmaktadır. Günümüz itibarıyla sayıları 35’e yükselmiştir. Konservatuvarlarda öğrenim gören bireyler sanatçı, besteci, müzikolog vb. unvanlar ile mezun olmaktadır.

4.2. Güzel Sanatlar Fakülteleri

Güzel Sanatlar Fakülteleri, genel olarak müzik, müzik bilimleri (müzikoloji), müzik teknolojileri alanlarında eğitim-öğretim gerçekleştiren kurumlardır. Bunlardan müzik bilimleri bölümü, bazı konservatuvarlarda da bulunmaktadır.

Güzel Sanatlar Fakülteleri, ülke içinde ve uluslararası seviyede, hayat boyu eğitim ve gelişim sürecine destek sağlayan, alanında kendine özgü ve sanatsal niteliğe sahip bilgi ve eserler ortaya koyan ve bunları paylaşarak kamuoyunun gündelik yaşamıyla kaynaştıran, insani değerlere saygı gösteren, değişen dünya şartlarında güzel sanatlar ve tasarım konusunda halka liderlik edebilecek, çözümleyici bakışı açısına sahip, sorgulayıcı ve araştırmacı insanlar yetiştirmeyi hedeflemektedirler.

Müzik Bilimleri Bölümleri, ülkemizin gereksinimi olan müzik yapımcısı, müzik eğitimcisi, müzik bilimcisi, saz, kompozitör ve ses sanatçısı yetiştirmek, ulusal ve evrensel müziğin temelini, tarihi gelişimini ele almak, bu bağlamda değerlendirme

ve araştırmalar yapmak için gereken teknik ve yöntemleri kapsayan genel kültürü kazandırma amacındadır (Yener, 2009).

Güzel Sanatlar Fakültelerinin uygulama biçimi olarak konservatuvarlarla benzeşebilmekte ve bazı tartışmalara neden olmaktadır. Bunların yanında, benzer niteliklere sahip olan Müzik ve Sahne Sanatları Fakülteleri de bulunmaktadır. Günümüzde Güzel Sanatlar Fakültelerinin 17'sinin müzik alanındaki bölümleri aktif eğitim-öğretime devam etmektedir.

4.3. Eğitim Fakülteleri

Eğitim Fakültelerinin Müzik Öğretmenliği Programı, müzik eğitimi ve öğretiminin gerçekleştirilebilmesi için yeterli donanımına sahip bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. “Musiki Muallim Mektebi'nin 1924 yılında faaliyetlerine başlaması ile müzik eğitimcisi yetiştirilmeye başlanmış ve bu kurumun devamı niteliğinde olan Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümünün 1937-38 eğitim-öğretim döneminde müzik öğretmenliği eğitimi vermeye başlaması ile köklenip gelişmiştir” (Uçan, 2001).

Müzik eğitimi anabilim dalları da, diğer müzik eğitimi kurumları gibi çeşitli dinleti, konser vb. etkinlikler düzenlemektedir. Günümüzde, Türkiye genelinde 26 adet müzik eğitimi anabilim dalı bulunmaktadır.

5. Sonuç

Türkiye'deki müzik uygulamaları, Osmanlı Devleti'nin son dönemleri ve Cumhuriyet dönemindeki politikalar doğrultusunda şekillenmiştir. Bu sürecin etkileri, günümüze de yansımakta ve devam etmektedir.

Anadolu coğrafyası, birçok kültüre ev sahipliği yapmıştır. Bu sebepten ötürü söz konusu müzik kavramı olduğunda, birçok farklı beklenti ve uygulama çeşidi görülebilmektedir. Günümüzde de, yöreler arasında birbirinden oldukça farklı sanatsal öğelere rastlanmaktadır.

Cumhuriyet döneminden günümüze kadar birçok farklı dönemden geçen Türkiye'deki müzik uygulamaları ve bu uygulamalara ilişkin tartışmalar, güncelliğini korumaktadır. Bu uygulamaların Türkiye'deki müzik sürecine olan katkıları sosyolojik açıdan incelenmeye, değerlendirilmeye ve tartışmaya oldukça açıktır.

Bu araştırmada, Türkiye'deki devlet kurumlarının müzik uygulamaları ve ülkemizin müzik sürecine olan katkıları değerlendirilmiştir. Resmi devlet kurumlarının yanı sıra, birçok amatör ve profesyonel koro, orkestra vb. müzik topluluğu özel kurumlar aracılığı ile faaliyet göstermektedir. Modernleşme ve Batılılaşma politikalarıyla günümüze kadar yapılmış olan uygulamaların, Türkiye'nin müzik anlayışını bir denge üzerine oturttuğu söylenebilir. Son 30 yıl içerisinde, Türk müziğine ilişkin araştırma, uygulama ve eğitim alanında gelişmeler yaşanmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akkaş, S. (2015). *Türkiye'de cumhuriyet dönemi kültür ve müzik politikaları (1923-2000)*, Ankara: Sonçağ.
- Angı, Ç. E. (2013). Müzik kavramı ve türkiye'de dinlenen bazı müzik türleri. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 2(10), 59-81.
- Doğruöz, M. D. (2018). Türkiye'de modernleşme sürecinin müziğe yansımaları bağlamında “klasik koro” örneği. *Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı Dergisi*, 12, 69-81.
- Göğüş, G. (2008). İlköğretim I. kademe müzik eğitiminde öğretmenin etkinliği. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 369-382.
- Göher, F. M. (2007). Müziğin toplumsal işlevi: Müzik, siyaset, din ve ekonomi. *Müzik Kültürü ve Eğitimi*, 2, 301-313.

- Göncü, İ. Ö. (2010). Okul öncesi eğitimde müzik eğitiminin temel sorunları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 355-362.
- Özhancı, E. (2009). Türkiye’de opera, bale ve Devlet Opera ve Balesi’nin evrimselliği. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 23, 197-203.
- Şen, Y. (2006). Okulöncesi dönemde, çocuğun gelişiminde müziğin önemi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 337-343.
- TRT, (t.y.). *Tarihçe*, <http://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx>, sayfasından erişilmiştir.
- Türkel, L., & Şen, Y. Türkiye’de müzik eğitimi veren kurumlarda, çağdaş Türk müziği flüt öğretimi uygulamalarına yönelik uzman görüşleri. *Sanat Eğitim Dergisi*, 3(2), 57-81.
- Uçan, A. (2001). Müzik öğretimi nasıl geliştirilebilir?. A. Say (Ed.), *Müzik öğretimi (3. Basım)*, 152-159. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Yener, S. (2009). *Türkiye’de Güzel Sanatlar Fakülteleri Müzik Bölümleri Müfredat Programlarının Karşılaştırmalı Analizi*, 8. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı, 251-263, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, 23-25 Eylül.
- Yılmaz, B., & Can, Ü. K. Türkiye’de müzik terapi uygulamalarında kullanılan müzikler. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 1-1.
- Yurtseven, G., & Sağer, T. (2018). Türkiye Cumhuriyeti’nin müzik kurumları yapılanması ve müziksel değişim-1950 sonrası. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8(17), 124-133.
- YÖK. *Tarihçe*, <http://www.yok.gov.tr/web/guest/tarihce> sayfasından erişilmiştir.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, (t.y.). *Tarihçe*, <http://www.kultur.gov.tr/TR,96130-gorevleri.html> sayfasından erişilmiştir.
- MEB, (2017). *Müzik Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*, <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201772611811200-09%C4%B0lk%C3%B6%C3%B6n%C3%BCz%C3%BCz%20%201-8.%20s%C4%B1n%C4%B1flar.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- MEB, (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*, <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooprogram.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- MEB, (2017). *Orta Öğretim Müzik Dersi Öğretim Programı*, <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=180> sayfasından erişilmiştir.
- AYAS, G. (2015). *Müzik sosyolojisi: Sorunlar-yaklaşımlar-tartışmalar*, Ankara: Doğu Kitabevi

EXTENDED ABSTRACT

Since phenomenon of music has an important place in both individual and social life, music education is one of the most important issues of societies. Music education can be characterized in the context of formal education as well as informal education. For people who are interested in music as an amateur, a plan or program may not matter. However, in the context of vocational music education, all the trainings are carried out within a certain plan and program. One of the most striking features of music education is that it occurs in difficult studies about the instillation of musical attitudes. Even the instillation of basic attitudes about music can result from these difficult processes. Accordingly, systems which can control planned, programmed development and evaluation in music education, which preserves various disciplines, need to work actively (Türkel & Şen, 2015).

When the above information is evaluated, it is seen that music has an important place in human and society life and music affects both society and human life directly or indirectly. This situation shows that the study and evaluation of music practices of countries is a important issue in terms of social. Evaluation of modern music application in Turkey in this

research conducted in this context and the reasons for these practices, it was aimed to investigate the effects of rest and music education. Music applications carried out in Turkey today are described below;

Music Applications within the scope of the Ministry of Culture and Tourism: until 2003 that this institution was founded, the applications related to music in Turkey, within the scope of “Ministry of Culture” has been maintained. Music Formations such as State Opera and Ballet, Turkish Folk Music Choirs, Classical Turkish Music Choirs, Ensembles and Orchestras, which are affiliated to the Ministry of Culture and Tourism, organize domestic/international concerts and various events throughout the year.

State Opera and Ballet: Many elements of the stage and performing arts contain within the opera and ballet. Branches such as drama, music and dance in opera and ballet by synthesizing take the form of a whole and contribute to the movement on the stage. These two stages which developed in many parts of the world, especially in Europe, from the 16th century to the present, have greatly influenced the emergence of the foundation of modern societies. Although it showed itself in our country towards the end of the 1700s, it experienced a rapid development phase and these branches of art were given an institutional identity by the state (Özhanlı, 2009).

Turkish Folk Music Choirs: Folk music is a type of music that includes various characteristics and cultural codes of all societies and reflects their material-spiritual values. Turkish folk music choirs are active in the direction of representing oral folk music (folk songs), by mono or multi vocalizing. The structure of Turkish folk music, its unique melodic structure and sound limits, etc. elements show differences according to western music. First, Ankara State Turkish Folk Music Choir started its activities in 1986 under the Ministry of Culture.

Communities: Communities activating under the Ministry of Culture and Tourism, present the music of Turkish culture to the society by conducting various researches in this field. It has been aimed to keep the traditional Turkish music genres alive without being under the shadow of the popular music culture of the age and also to perform with a contemporary presentation style. Communities can also make their performances more qualified with local clothes and dances. Thus, the place of the deep-rooted Turkish music genres in our culture is fully ensured to reflect.

Orchestras: Orchestras, which established and supported by the state support in our country, are the most important structures of polyphony. The Presidential Symphony Orchestra, which is best known and whose foundation dates back to the Ottoman period, is considered to be one of the oldest orchestras that have survived without interruption. These orchestras, which have come to these days with the efforts of many famous artists in our country and in the world, have achieved a great number of musical achievements both in Turkey and abroad. Many original Turkish works were composed or reinterpreted with orchestral arrangements. Today, they perform their oncerts with polyphonic music in our country and in many parts of the world with concerts.

Music Applications at Turkey Radio and Television of the Institution: Turkey Radio and Television Corporation (TRT), can reach a wide audience visually and aurally. The fact that TRT is a state institution is very important in terms of reaching almost all of the public and the content it publishes. TRT, which broadcasts in many different languages other than Turkish, also addresses a wide range of geographies abroad. In addition, the archive of Historical Turkish Music is presented by the TRT Department of Music. The activities carried out by TRT are presented in the form of radio and television broadcasts.

Music Education Applications Within the Ministry of National Education: Under the conditions of our time, the need for information and science, correspondingly, the need for education has increased rapidly. The issue of educating the child through art is one of the

most important methods of education. The most striking reflection of the innovations in the perception of education in the 21st century on the understanding and techniques used in child development and education is seen in the field of art (Şen, 2006). One of the first fields where art education is given, is the institutions affiliated to National Education. As it known, the Ministry of National Education is the director of national education. Within the scope of formal education under the supervision of MEB, music education can be examined at pre-school, primary and secondary levels.

Music applications in Turkey were shaped according to the policies of the late Ottoman period and the Republican era. The effects of this process are continued and reflected to the present day. The geography of Anatolia was home to many cultures. Therefore, when it comes to the concept of music, many different kinds of expectations and applications can be seen. Today, there are quite different artistic elements among the regions.

In this research, music applications and contributions to our country music processes of state institutions in Turkey are evaluated. In addition to official state institutions, many amateur and professional choirs, orchestras and so on music community operates through private institutions. Applications which was made to the today by Modernization and Westernization policies, were said that Turkey's understanding of music sat on a balance. In the last 30 years, there has been progress in research, practice and education in Turkish music